

УДК 657.63

Якубенко Ю.Л.*кандидат економічних наук,
доцент кафедри обліку, аудиту та УФЕБ
Дніпровського державного аграрно-економічного університету***Коваленко С.В.***студент
Дніпровського державного аграрно-економічного університету*

СИСТЕМА ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

SYSTEM OF INTERNAL AUDIT OF AGRICULTURAL COMPANY

АНОТАЦІЯ

У статті досліджено сутність внутрішнього аудиту як системи контролю. Наведено предмет, об'єкт та основні функції внутрішнього аудиту. Розкрито переваги і недоліки впровадження системи внутрішнього аудиту на підприємстві. Встановлено доцільність його застосування на сільськогосподарських підприємствах. Рекомендовано створювати та впроваджувати на підприємствах аграрного комплексу службу внутрішнього аудиту.

Ключові слова: аудит, внутрішній аудит, контроль, система внутрішнього аудиту, служба внутрішнього аудиту.

АННОТАЦИЯ

В статье исследована сущность внутреннего аудита как системы контроля. Приведены предмет, объект и основные функции внутреннего аудита. Раскрыты преимущества и недостатки внедрения системы внутреннего аудита на предприятии. Установлена целесообразность его применения на сельскохозяйственных предприятиях. Рекомендовано создавать и внедрять на предприятиях аграрного комплекса службу внутреннего аудита.

Ключевые слова: аудит, внутренний аудит, контроль, система внутреннего аудита, служба внутреннего аудита.

ANNOTATION

In the article the essence of internal audit as control system. An object, object and basic functions of internal audit. Reveals the advantages and disadvantages of introducing a system of internal audit in the company. Established the feasibility of its use on agricultural company. Recommended to create and implement internal audit on the agricultural sector.

Keywords: audit, internal audit, control, system of internal audit, service internal audit.

Постановка проблеми. Функціонування аграрних підприємств на основі приватної власності викликає необхідність посилення контролю за діяльністю підприємств як з боку держави, так і з боку власників. Адже традиційні форми й методи контролю діяльності підприємств, сформовані в умовах застосування адміністративних методів управління економікою країни, в сучасних умовах потребують подальшого вдосконалення з метою гармонізації системи контролю на макро- та мікрорівнях.

Одним зі шляхів вирішення цієї проблеми є застосування системи внутрішнього аудиту на сільськогосподарських підприємствах. Таким чином, керівник підприємства захистить свої інтереси щодо збереження та ефективного використання ресурсів підприємства, а також отримання достовірної та повної інформації для

прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання сутності внутрішнього аудиту на сільськогосподарських підприємствах досліджували М.Т. Білуха, О.С. Бородкін, Н.А. Бортник, А.Н. Бортник, Ф.Ф. Бутинець, Б.І. Валуєв, Н.І. Дорош, М.В. Кужельний, О.А. Петрик, О.Ю. Редько, К.І. Редченко, В.С. Рудницький, Б.Ф. Усач та інші вчені.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Однак, незважаючи на досить широкий спектр інформації щодо сутності внутрішнього аудиту, доцільність його впровадження на сільськогосподарських підприємствах все ще залишається відкритою.

Мета статті полягає у розкритті доцільності внутрішнього аудиту на підприємствах аграрного сектору економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Особливий попит на внутрішній аудит виник в останні десятиліття. Сьогодні внутрішні аудитори надають свої послуги як державним, так і приватним сільськогосподарським підприємствам. Необхідність внутрішнього аудиту обумовлена низкою факторів. Зростання обсягів діяльності сільськогосподарських підприємств утворює проблему обміну інформацією в багаторівневому апараті управління, отже, ускладнюється контроль різних ланок управління з боку центрального керівництва, що збільшує ризик помилок і сприяє зловживанням з боку персоналу. Наявність внутрішнього аудиту є актуальною для власників, які безпосередньо не займаються управлінням підприємства, а передали ці функції менеджерам. Тому, незважаючи на професіоналізм менеджменту, актуальним стає питання контролю за діяльністю підприємства, одним із головних інструментів якого може бути внутрішній аудит.

Запровадження внутрішнього аудиту особливо доцільно на великих і середніх сільськогосподарських підприємствах, яким притаманна хоча б одна з таких ознак:

- складна організаційна структура;
- наявність філій чи відокремлених підрозділів;

- наявність різних видів діяльності;
- можливість кооперування;
- бажання вищого керівництва мати об'єктивну і неупереджену інформацію щодо діяльності сільськогосподарського підприємства.

Проте у більшості сільськогосподарських підприємств існує певна недооцінка ролі такого контролю. Внаслідок цього підприємства позбавлені інформації, яку надає внутрішній аудит.

Суб'єктами внутрішнього аудиту є працівники відділів внутрішнього аудиту, внутрішні аудиторські служби, які звітують лише перед керівництвом підприємства.

Об'єкти внутрішнього аудиту визначаються його цілями і завданнями. Основними об'єктами внутрішнього аудиту є:

- стан ведення бухгалтерського обліку на підприємстві;
- фінансова звітність, а також її вірогідність;
- стан активів підприємства і джерел їх утворення;
- забезпеченість підприємства власними обіговими коштами;
- забезпеченість власними засобами;
- платоспроможність, фінансова стійкість;
- система управління підприємством;
- робота економічних і технічних служб;
- сплата податків підприємством;
- планування, нормування і стимулювання на підприємстві;
- виробничо-господарська діяльність;
- достовірність проектно-кошторисної документації;
- організація і технологія виробництва;
- господарські процеси;
- організація праці і трудова дисципліна.

Предметом внутрішнього аудиту є сукупність інформації, що є суттєвою під час прийняття управлінських рішень.

Складовими внутрішнього аудиту на підприємстві є його організаційне і методичне за-

безпечення. Організаційна складова знаходить своє відображення у структурній побудові аудиторської служби на підприємстві, встановленні строків і масштабів проведення перевірок. Методика проведення аудиту складається із спеціальних прийомів, способів та інструментів здійснення аудиторського контролю. Методика внутрішнього аудиту описується трьома такими основними прийомами [1]:

1) встановлення фактичних кількісних вимірів об'єкта аудиту у натуральній формі, що виявляється у формі проведення інвентаризації матеріальних цінностей;

2) порівняння фактичних даних з плановими показниками, що передбачає попередню побудову поточних, оперативних і стратегічних планів, які вміщують ряд показників, під час дослідження яких можна було з високою точністю судити про перебіг того чи іншого явища.

3) метод оцінки особливо актуальним є за прискорених темпів інфляції, реорганізації чи ліквідації підприємства, встановлення фактів крадіжок тощо.

З огляду на зазначене вище внутрішній аудит повинен відповідати таким характеристикам:

1) неупередженість, тобто всі висновки і оцінки аудитор має робити об'єктивно;

2) незалежність передбачає, що служба внутрішнього аудиту підпорядковується лише найвищому керівництву підприємства;

3) удосконалення діяльності підприємства, тобто треба чітко розуміти, що метою діяльності служби внутрішнього аудиту є не виявлення помилок і порушень та подальше покарання винних, а перш за все встановлення ризиків та слабких місць в діяльності підприємства та надання рекомендацій, спрямованих на підвищення ефективності функціонування даного суб'єкта господарювання;

4) надання гарантій є важливим для власників підприємств і може бути забезпеченим лише в результаті якісної роботи служби внутрішнього аудиту;

Таблиця 1

Переваги і недоліки впровадження внутрішнього аудиту на сільськогосподарському підприємстві

Переваги	Недоліки
1) Внутрішній аудит – це ефективна система контролю за господарською діяльністю суб'єкта господарювання.	1) Не достатньою мірою виконується принцип незалежності аудитора.
2) Сприяє покращенню якості зовнішніх аудиторських перевірок.	2) Існує можливість побудови помилкового уявлення зовнішніх аудиторів про фінансовий стан підприємства на основі ознайомлення із звітами внутрішніх аудиторів.
3) Внутрішнім аудиторам потрібно докласти менше часу і зусиль для виявлення наявних відхилень.	3) Зовнішні аудитори можуть з легкістю вказати на прорахунки не лише рядових працівників, але й керівника підприємства. Поради зовнішніх аудиторів базуються на багаторазовому спостереженні за діяльністю інших підприємств галузі.
4) Внутрішній аудит зазвичай краще забезпечує потребу підприємства у попередньому, поточному і наступному контролі, тоді як зовнішній аудит переважно базується на перевірці готових звітних даних.	4) Одноразові аудиторські послуги зі сторони коштують дешевше, ніж постійний контроль з боку внутрішніх аудиторських служб.

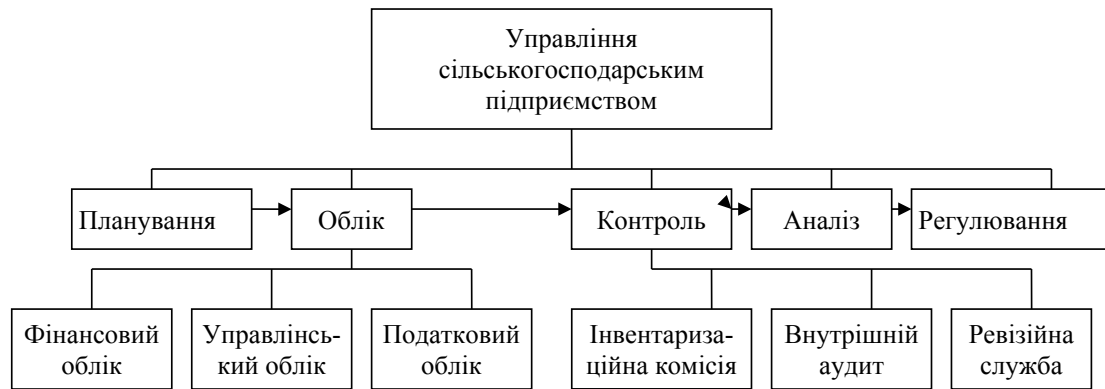

Рис. 1. Схема взаємозв'язку основних складових системи управління на сільськогосподарському підприємстві

5) консультативний характер передбачає можливість управлінського персоналу отримати кваліфіковану допомогу у вирішенні тих чи інших проблем, пов'язаних із діяльністю підприємства.

Прийняття рішення про створення внутрішньої аудиторської служби на сільськогосподарському підприємстві покладається на власника. Проведення внутрішнього аудиту допомагає встановити достовірність інформації, відображеної у звітності, виявити наявні відхилення облікових даних від фактичних, що сприяє покращенню ефективності процесів аналізу, прогнозування і планування, а отже, й роботи підприємства загалом [4]. Проте головним призначенням служби внутрішнього аудиту виступає контроль діяльності усіх структурних підрозділів підприємства.

Переваги і недоліки впровадження постійно діючої служби внутрішнього аудиту на сільськогосподарському підприємстві наведено в таблиці 1 [2].

На рис. 1 відображено взаємозв'язок основних складових системи управління підприємством, зокрема місце служби внутрішнього аудиту.

Функціональне призначення внутрішнього аудиту значною мірою визначається його взаємозв'язком з контролем як складовою частиною системи управління [3].

Основними функціями системи внутрішнього аудиту на підприємстві, на наш погляд, виступають:

1) контроль за правильністю складання фінансової, статистичної, управлінської та податкової звітності;

2) контроль діяльності структурних підрозділів підприємства;

3) нагляд за роботою систем управління та передачі інформації;

4) оперативний контроль за основними видами діяльності підприємства.

Слід зауважити, що, окрім завдань контрольного характеру, внутрішній аудит детальніше проводить економічну діагностику, опра-

цювання фінансової стратегії, маркетингові дослідження, управлінське консультування. Виділення внутрішнього аудиту запасів у самостійну частину аудиторського контролю є необхідним, а зумовлено це насамперед прагненням адміністрації економічного суб'єкта отримати об'єктивну та незалежну оцінку дій управлінського персоналу різних рівнів. Це забезпечить підконтрольне управління з метою ефективного використання запасів та досягнення конкретних запланованих результатів виробничої діяльності підприємства [5].

Висновки. Дослідження показали, що в організаційній структурі більшості сільськогосподарських підприємств відсутні відділи внутрішнього аудиту та працівники, що виконують зазначені функції. Тому доцільно створити окремий відділ внутрішнього аудиту з мінімальною кількістю фахівців (бухгалтер-аудитор, менеджер-експерт, експерт-юрист). При цьому організація служби внутрішнього аудиту на сільськогосподарських підприємствах має відповідати таким вимогам: мінімум витрат та максимум ефекту.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Аудит, методика і організація : [навчальний посібник для студентів економічних спеціальностей] / [Н.І. Гордієнко, О.В. Харламова, М.Ю. Карпенко]. – Ч. 1. – Х. : ХНАУ, 2007. – 163 с.
2. Гуцаленко У.О. Внутрішній аудит як складова системи ефективного управління підприємством / У.О. Гуцаленко, Г.В. Причепка // Всеукраїнський науково-виробничий журнал. – 2011. – № 5. – С. 111–114.
3. Лобозинська С.М. Облік і аудит у банку : [навч. посіб.] / С.М. Лобозинська ; за ред. С.К. Реверчука. – К. : Знання, 2007. – 630 с.
4. Сподарик В.П. Внутрішній аудит: проблеми, методика та організація / В.П. Сподарик // Економічний аналіз. – 2010. – № 6. – С. 503–505.
5. Подолянчук О.А. Значення внутрішнього аудиту в системі контролю сільськогосподарського підприємства / О.А. Подолянчук // Економічний аналіз. – 2010. – № 6. – С. 479–481.